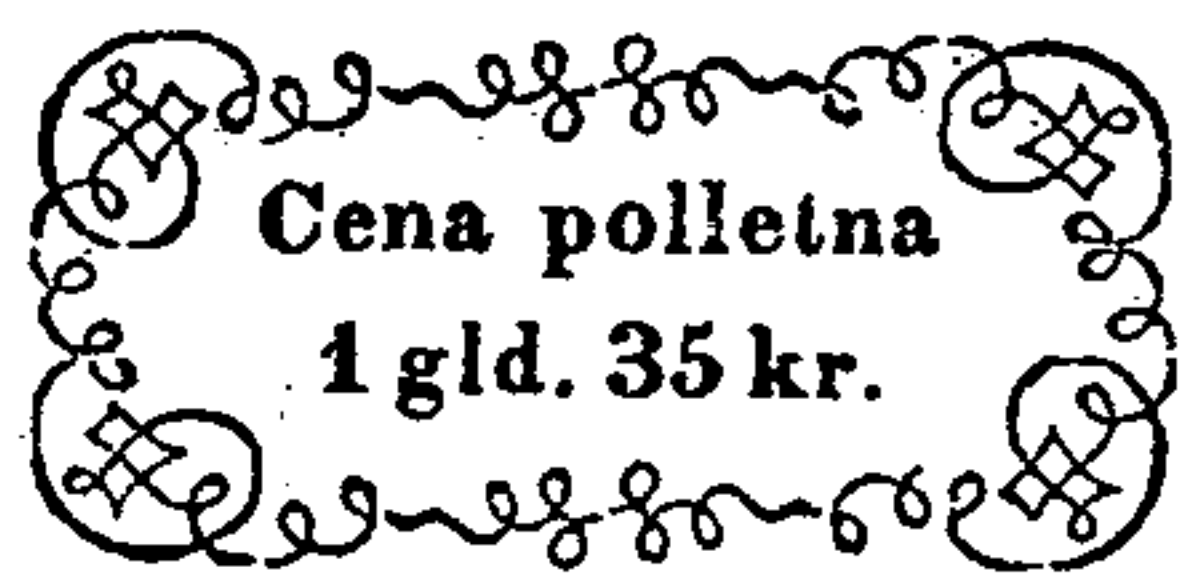
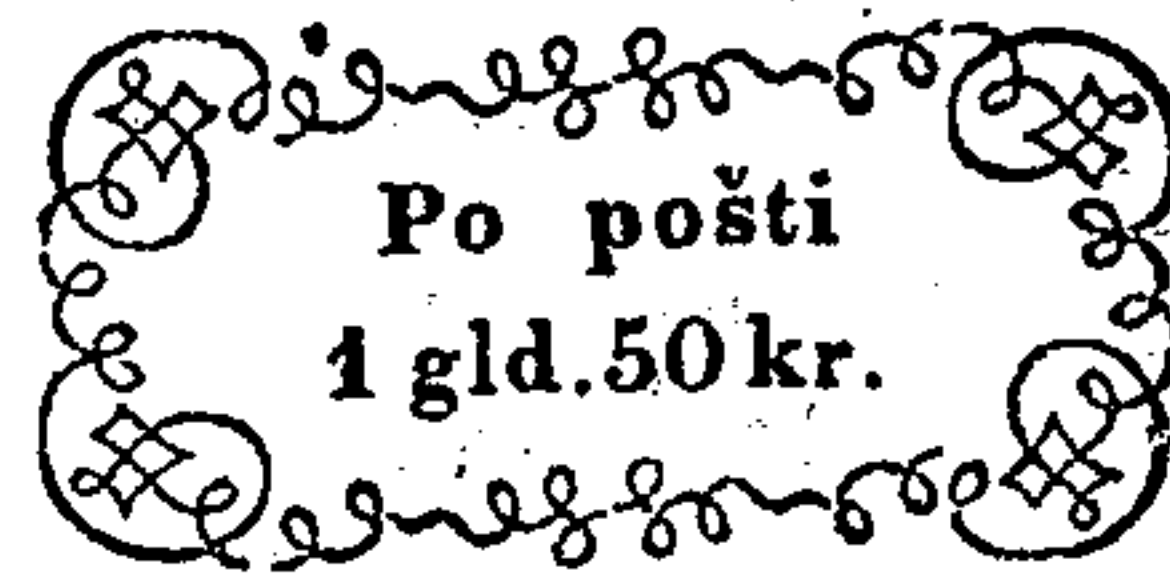

SLOVENSKI GLASNIK.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdatelj: A. Janežič.

Št. 1.

V Celovcu 1. julija 1860.

6. zv.

Na mostu.

(Zložil Fr. Cegnar.)

Na mostu lesenem sloním,
V valove pod sabo stermim:
„Valovi, valovi, kak begate vi!
Valovi, valovi, kam vam se mudí?“

„Mi vremo s podnožja gorá
V zelene širjave morjá,
●d severa k jugu in vedno naprej
Do črnega morja okervljenih mej“.

„Bobnite, bobnite od tod,
Pozdravljajte bratovski rod
Na desni, na levi, naprej in naprej
Do črnega morja okervljenih mej!“

„Le malo ustavite se,
Da serce mladeneč odpre,
Da dá vam za večno prebritko slovó,
Sáj nikdar vas vid'lo ne bo več okó“.

„Ne smemo ustaviti se,
Ne moremo bogati te,
Nad nami vihrava s perotnico čas,
Poganja, poganja neusmiljeno nas“.

„Od vira naprej in naprej
Dervimo do morskih se mej,
In nosimo v nedrijih kal in zlató
Do morja nečisto in čisto blagó“.

Na mostu lesenem sloním,
V valove pod sabo stermim,
Premišljam besede derečih vodá,
Moj duh za valovi, valovi veslá.

Zlató pa sir.

(Spisal Janez Mencinger.)

Visoke goré imajo v sebi čudno moč, da človeka nekako vlečejo na zračne verhove „kjer divja koza skače in od muh deleč je goved“. Tej nasprotna je pa druga moč, ki človeško truplo rada v pót in trud spravlja; in tako huda je ta moč, da marsikterega, ki mu sercé hrepení po planinskih višavah, ne izpuští iz soparnih nižav. Jaz sem skusil obojno moč; tebe bravec pa, ako te mika planinsko življenje, bo prihodnja povest nosila po gorskih verhovih, da se ne boš uznojil ali užejal; da bi se pa samo branja ne naveličal, ti ne morem obljubiti. —

Hipoma te postavim na Grintoljico, planino v Triglavskem pogorju, kamor sem koračil pet dolgih ur na svetega Jerneja dan nedavnega leta, ko sem se spremenil v lovca z zelenim klobukom in risano dvocevko, strah in pomor namerjaje divjim kozam, ki jih je stvarnik edino lovskega veselju ustvaril. Solnčni žarki niso še prešinili zaspane dolinske megle, in niso še klicali skerbnih mater k ognjišču in koscov na rosne travnike, ko me star zveden lovec postavi na prostorno skalo sred obširnega kamnega polja. Kratko mi pové, od kod se bodo pripodile divje koze, kratko se poslovi opominivši me lovske postave, da ne smem zapustiti odločenega kraja, dokler ne slišim rešnega roga. Zapustil me je, in ni mi popustil vode ali klobas, in tudi ne žive stvari, s katero bi se pogovarjal. V tisti puščavi sem ostal tri ure, tedaj mi ni manjkalo časa, okrog se ozirati in premišljevat. Pervo uro sem skale prešteval, pa ni jih bilo moč sošteti; razdeloval sem jih, kakor učen naravoslavec, v sisteme po legi in podobi. Ležale so skale okoli mene, kakor ležé še dandanašnji brez mene, velike in drobne, globoko v tla zasajene in sloneče na kamnem podnožju, druge so operte, druge visijo kakor bi padale, druge so mizam podobne, druge so ponosno kvišku potegnjene, nekterih se pa oklepajo z redkimi koreninami stari meršavi mecesni, ki v tem skalovju vicaajo, kakor bi bile dušice rajnkih modrijanov, ki so vse žive dni v bukvarniških kotih presedéli. Kolika različnost med skalami, in tolika enoličnost in tolik dolgčas v tem skalovju. Smilil sem se sam sebi, da moram v ti samoti rešenja čakati. Bil sem kakor v razdjanem mestu; nič se ni gibalo, noben glas mi ni prišel do ušes; bilo ni sledú moči in delavnosti človeške, povsod le silovita moč razdiravne narave. Ravno nad menó se je kopičil stermit Stog z umito glavo in globokimi gubami v obrazu, ki so mu jih izgreble vse skerbí od Adamovih časov do danes; led in sneg mu pol leta zakrivata izmite oči, in strela mu je že davno vse zelene kodre posmodila. Jug je jel derviti proti njegovi glavi bele oblake, on se pa ni priklonil; razparati so se morali oblaki in jezno so šumeli, kakor v dolini široka povodenj. Ko je druga ura tekla, sem se pa že verlo naveličal skalnega sedeža, in ker nisem od nikodar čul lajanja lovskega psov, podal sem se vkljub lovske postavi od skale, in šel na bližnji hribček svetá ogledovat. Na hribček dospevši se pa dokaj zavzamem. Našel sem ondi iz kamnja sestavljen ličen sedež, ki je bil prav umetno z mahom obložen. Sedem na mehki divan in premišljujem, kdo bi bil nad tem stolom dolgi čas trafil. Bohinjec ni bil, ker časa ne trati, in tako umetnega stola menda tudi sestaviti ne more; ptujcu pa ni mar ravno ta kraj obiskovati. Pravil mi je pa neki pošten mož, da tukaj čaravnice točo delajo; ako se tedaj čaravnice tukaj zbirajo, so gotovo ta stol svojemu rogatemu poglavarju postavile. Naj bo, stol je mehak, in tudi jaz sem sedel celo uro na njem. Komaj pa ude dobro pretegnem, zagledam štirinajst divjih

koz, ki so od Stoga letele ravno proti meni. Veselje je bilo gledati, kako so preskakovale široke prepade, kako se jim je prožilo prodovje pod nogami. Vendar si niso nog lomile, in niso šantale zavoljo otisk in predertih parkljev. Privihrala je čeda v dolinico ravno k tisti skali, na kateri mi je bil zvedeni lovec čakati ukazal. Zakaj nisem ubogal, zakaj nisem tam ostal? Debel, lep kozel bi bil obležal pod mojo krogeljico. Tukaj na začaranem stolu sem pa predaleč od koz. Strelil sem sicer na tolstega kozla, pa bil je ali kozel predaleč, ali je roka bila prekriva: zbežali so kozli za strelom, kakor bi jih bil veter odnesel; še dlake niso pustili za seboj. Ko zopet sedem na stol, me je jela vest peči: nekaj mi je djalo, zakaj nisi ubogal? nekaj pa, glas ponižnosti, zakaj si djal na muho nar lepšega kozla? mar bi bil pomeril drobni stari kozici, ki je čedo komaj dohajala, zadel bi jo bil. Jaz sem pa zopet puško nabijal in rekel: aut kozla aut nihil.

Moj strel je pa višoko na gori obudil neko černo piko, da je začela vriskati in prepevati na vse gerlo. Na stermem strugu so se zraven černe pike pokazale tudi nekatere rudeče in bele pike, bile so štirinogate, in ena je tudi zvonec nosila; menda so bile krave. Černi piki se pa od nasprotne strani oglasi ravno tako močen in mlad glas. Začelo se je vriskanje in petje razlegati okoli po skalovju v mirnem zraku. Življenje se je obudilo v teh goličavah, in utegnilo je v meni obujati sanje o lepoti pastirskega in hribovskega življenja. Miloval bi bil, da mi osoda ni dovolila prepašati rejenih čed po domačih planinah, v javorjevih coklah coklati za termastimi kozli in v zadergnjenem rokavu nositi plesnivega kruha in suhih hrušek za mlade zobe in zdravi želodec; zdihnil bi bil, zakaj ste me vtaknili v tesne izbe daljnih mest, zakaj mi niste pustili uživati snežnice in prostosti planinske; mnogo bi bil utegnil vprašati in zdihovati — pa na mahovitem stolu sedé sem gledal globoko v dolino na Bistriško vas, in od tod mi je iz med gostega drevja nasproti bliščala bela, prijazna hiša, v kateri imajo tako dobro vino, in še veliko bolje vodo. Milo in otožno sem zerl v daljno dolino, vse želje in vsi zdihleji so se mi pa strinjali v besedah: žejen sem. Žejen sem — ima pa v gorah silno važen pomen, posebno zame, ker kraj mi je bil neznan; kje bližnji lovec stoji, nisem vedil; da bo rog kmalu zapel, nisem upal; pred časom pa samo zavoljo žeje k stajam verniti se, bi pa ne bilo kar nič lovski. Bolj ko sem o žeji argumentiral, bolj sem bil žejen, in bolj ko sta pastirja prepevala, bolj nejevoljen sem žejo terpel. Že me je celo uro ter-pincila prozaična žeja, ko začujem blizo sebe zvonček — zvonček odrešenja želodčevega. Obernem se in pred menó se razpaša ovčja čeda, čez tri ure zagledam pa tudi zopet človeški obraz, in ta obraz je bil lep, celo dekliški. Starost okoli osemnajst let, tanka visoka rast, okrogel bel obraz brez madeža, gosti črni lasje, černe nedolžne skoraj častitljive oči, tako tudi nebohinjska obleka in zlat perstan na

desnici, ki tudi ni pri Bohinjkah v navadi, so me skoraj primorali, da sem dekleta vikal, prašaje po studencu hladne vode. Ali se ji je vikanje prikupilo ali ne, prijazno me je povabila, naj grem za njo, pri njenem stanu je studenec, pa raji mi bo dala sladkega mleka; do stanú je pa pol ure hodá. Pol ure — strašna beseda v gorah, posebno pa žejnemu. Res, v gorah se daljave čudno merijo; kar je v dolini minuta, je v gorah pol ure — nar manja daljava. Kedar pa meniš, da si v gorah hodil že celo uro, in upehan sedeš na škerbinast kamen, pa pogledaš na uro, z obupom in grozo spoznaš, da si hodil komaj četertinko ure.

Od mahovitega prestola sem korakal za dekletom prvič med skalami, potem skozi germovje stopaje čez trohljene vejnate debla raznih drevés, in prišel sem na nesnažno in nemarno derčo, ki se je od okolice razločevala samo z raznim blatom; take derče planinci imenujejo stezé. Deklica, pota navajena, je šla prav ročno pred menó, jaz za njo kakor sem mogel, tik za menó je pa tiščala vsa ovčja čeda. Ker sem pa moral ne samo pod noge gledati, ampak tudi kaj govoriti in včasih berhko voditeljko pogledati, me je enkrat k tlam potegnilo, in prav ročno mi je ovca speketala čez herbet. Ne bil bi verjel, da celo ovce človeka teptajo, ako za dekletom hodi, ali prav za prav za dekletom pada. Na gorjanskih stezah se pa tudi kaj lahko pade, lože kakor na ljubljanskem tlaku; vidil sem pa tudi ljudi, ki so celo na gladkih tleh plesiščnih spodtaknili se, zakaj bi mi kdo zameril, ako sem padel na derči Triglavski.

Stare bukve popisujejo veselje Kolumbovo, ko je našel Ameriko. Nepopisljivo je bilo moje veselje, ko sem zagledal stan svoje voditeljke. Ta stan je pa vzdán v votlo skalo, da komaj strehe potrebuje; še bolj pod skalo in močno hláden je pa mlečni hram, v kterega sem stopil z neizrečenim veseljem. Dekle sname raz police latvico davnjega mleka, jaz pa polastivši se plitve snemavnice poberem dokaj moče iz latvice, da se je ob krajih dobro poznala mera moje žeje. Dobre reči sem že požiral, malokdaj pa tako slastno kakor v stanu pod skalo. Pa tudi večkrat posebno po leti se spominjam v kavarni sedé, ko mi postrežna duša prinese čašico mleka, s tihim izdihljejem obširne latvice iz davnih časov. Potolaživši gerlo in želodec se ozrem nekoliko tudi po hramu, in zagledam dvoje laških bukev na polici. Brati jih poskusim, in čudila sva se oba. Jaz nisem mogel zapopasti, kako bi priprosta slovenska planšarica laške bukve brala, njej se je pa čudno zdelo, da možak v kratkih hlačah in dolgih škornah laške čerke umi. Kar vikati me je začela, postal sem ji gospod. Spoznal sem v tem, da le suknja dela gospoda, in da se omika ne spozná ravno lahko po obrazu. Deklica je jela bolj prijetno govoriti, in ponudila mi je celó jedila, kterega se iz navadnih vzrokov nisem branil vgrizniti. Precej časa sem ž njo kramljal, in rad bi bil še

nekaj časa ostal pod prijetno skalo, pa čul sem že pred nekoliko časom lovski rog; pot k stajam pa je bila še dolga.

Pred svislimi na zeleni trati smo lovci imeli zvečer pravi direndaj. Trije gamzi so ležali pred nami. Kozarci vina in žganja so se ponujali okrog sveteče germade, in pili smo v lovsko čast in zdravje, da je na zadnje ostala sama voda. Ko so se pa izpraznili petrihi in čutare, legel sem v stran v mehki senen kup, da bi sterme gore in drobne zvezde pogledovaje kar koli premišljeval. Precej mi zopet na misel pride planšarica, ki Tasso-ta bere in sir dela; mnogo sem o nji premišljeval. Pa prestriže mi take sanje star prijatelj, mož, da malo tacih. Andrej Čuk ni hodil v šolo, sovraži umetnost, branje in pisanje, in kedar pisanje v roke dobí, se skoraj prestraši, ker vsako pisanje, ki mu je došlo, ga je opominjalo, da mora nekaj plačati. Drugih slabih lastnost pa Čuk nima. Večkrat sem prav Lavaterski preiskaval njegov značaj, pa nič znamenitega nisem našel v možu. Obraz ima navaden, precej berhek, oči brez lepote, podobne žabjim jajcom. Okoli ust se pa spozná sled nekake zvijačnosti, ki pa pri Čuku ni lastnost, ampak posneta le iz očetovega obraza, ker oče je bil prekanjen prepiravec. Dalj časa sem menil, da Čuk tudi dobrih lastnosti nima, pa nekaj sem jih vendar zapazil v časa teku in spremenu. Perva je, da se Čuk med prijatli rad smeja in razgovarja. Pa, dasiravno je on kmečki, kmetje niso njegovi prijatli. Resnobni možjé ne poslušajo radi Čukove modrosti, marveč mu očitaio, kedar le zine, da možganov nima dovolj zbrihtanih. Čuk pa svest si svoje modrosti čerti priprosti kmečki rod, in vedno išče družbe med suknjači, ker možje v suknjah mu ne očitajo neumnosti, poslušajo njegove dolge povesti, in se smejajo njegovi pameti, kar Čuku močno dopade, posebno kedar mu kaj vina plačati blagovolijo. Ker smo ravno pri vinu, naj omenim še drugo dobro Čukovo lastnost. Čuk je Slovenec, pa vender se je žive dni le enkrat upijanil, in takrat je bil le otrok, ki je s tovarši zapečeval pri možitvi rajnke županove Majde. S strastjo pa pije tobak, večidel lastni pridelek; ker deklet ne štima (tudi lepa lastnost), je lula njegova edina in zvesta ljubica. Kakó sem se mu prikupil, ko sem mu mehír ponudil, da si je našokal okovano Gorjuško lulico! Smodk se mu je pa škoda zdelo. Enkrat sem mu ponudil bolj drago smodko; pogledal jo je od vseh strani, sladko se ji je nasmeljal, pa nazaj mi jo je dal rekoč: Sami jo pokadite, meni se je škoda zdi. S temi besedami se mi je Čuk posebno prikupil, in tudi bravec iz njih spozná posnemanja vredno varčnost našega junaka.

Komaj sva se pa s Čukom nekoliko bolj sprijaznila, mi je jel razkladati o zlatih in srebernih rudah in o čudnih parstéh, ki jih vedno išče po plañinskih kontah, pa jih ne najde, ker so Benečani vse kote in jame začarali, od kar so jih naši očaki pregnali iz Bohinjskih hribov. Mnogo zgodeb mi je povedal iz starih časov, kako so rajniki

zalezovali in pretepavali prekanjene Benečane, in jim jemali brente polne zlatice. Izpraševal me je tudi bolj po strani, ali sem bil že v tisti šoli, v kateri se učijo točo delati, ogenj ustavljati in zemeljski drob gledati, in ko mu poterdim, me je jel na planine vabiti, kjer se tako deleč vidi, notri na Laško in na morje, kjer je sapa tako čista in ni obadov in cicmanov, da bi nas pikali kakor v dolini.

Ta Čuk je zdaj zraven mene legel v seneni kup. Nekaj trenutkov me je molčé od strani pogledoval, potem me je pa zgovorno vabiti začel, naj še jutri v gorah ostanem, da bova daljne kraje gledala in rude iskala. Zjutraj že me je vabil, takrat sem mu odrekel; da sem mu zdaj obljubil ostati, je ravno una planšarica kriva, ker upal sem še drugi dan k nji priti in mikalo me je zvediti, kako se je laški naučila. Radoveden sem bil vedno precej. Povem tudi Čuku, kar sem doživel na lovu. Mirno me je poslušal; ko mu pa o bukvah in laškem jeziku spomnim, je žalostno glavo pobesil, in dolgo ni prišla beseda iz njegovih sicer prezgovornih ust. Ko se mu pa jezik omaje, takole spregovori: „Ljudje pravijo, da nimam dovolj pameti; pa vem kaj govorim, in vem, da prav govorim. Ako bi imel kaj veljave v srenji, kako bi bilo vse drugače in koliko bolje? Ako bi vsaj nekaj ljudi bilo bolj prebrisanih! Jaz bi pač marsikteremu oči odperl, pa kedar pridem v zbor, in povzamem besedo kakor kdo drugi, vsi dvignejo nad-me roke, in če pri priči ne omolknem, me rinejo čez prag. Koliko pametnih misel bi bil že sprožil! Kolikokrat sem srenjo prosil, naj mi privoli nekaj denarja in nekaj mož, da bi ž njimi odperl zlato žilo, že vem kje; in srenja bi bila potem bogata, kakor je maloktera; pa možje so se mi smejali. Dokazoval sem tudi, kako potrebno bi bilo, straže postaviti na prehodiščih iz Laškega, da bi se nam ne kradla zlatica, pa možjé pravijo, da niso vidili Laha v naših gorah. Se ve da, Lah je čarobnik, nevidnega se naredí, ali se pa v skalo spremeni. Zdaj pa vidite, Lahinja je tukaj celo poletje; letos bo osledila s tistimi bukvami zlato žilo, drugo pomlad pa pridejo laški tatje in pobrali bodo nam oslepljenim revežem drago zlato. Mar mislite, da je le zato semkaj prišla, da bi Bovčanu sirila. In tiste bukve, kaj drugega so kakor čarobne? Kteri človek bi tako daleč bukve nosil samo za kratek čas! Bote vidili, ta laška cafura nama bo še kaj naredila, jutrajni dan nama ne bo srečno pretekkel. Pa saj pravim, jaz nisem tega kriv; srenjski možjé so krivi, tiste terde butice, le škoda, da jih je toliko v Bohinji“.

Na zadnje Čukove besede so debel krohot zagnali lovci, ki so za kupom stojé ves čas Čuka poslušali. Čuk jezen kviško plane in šterlí v lovce, kakor bi jih hotel vse v prah zdrobiti; pa ker jih je bilo preveč za en večer, se tiho in pohlevno ukrade na svisli, in tamkej v seno se zarivší tolaži svojo jezo, med tem ko so lovci okoli kupa in mene na vse viže ponavljali in razlagali njegovo pridigo.

Ko se naveličajo smeha in razkladanja, se podajo tudi lovci pod sviselno streho; jaz sem pa obsedel v kupu, ker noč je bila tako mirna in jasna. Zdelo se mi je, da zvezde veliko svitlejše migljajo, ako jih iz višave gledamo; svit in senca je bila čistejša kakor v dolini. Gorski verhovi z toliko različnimi podobami in niže pečine s posamnimi smerekami domišljii dajejo toliko podob, in po noči se oko ne naveliča gledati skalovja, ktero se mu je zdelo po dnevu toliko neprijetno. In zraven sveta tihota, ne slišiš šuma ne vetrov in rek, ne čuješ petja tic in glodanja žižkov, vse je mirno — mertvo. Le poleno na ognjišču še poka, in plamen se kvišku spenja, kakor bi zvezdam hotel naznaniti, da v teh veličastnih krajih gomazi neka stvar; in tista bora stvar se imenuje krona stvarjenja. To sem premišljeval, ko potegne krotka sapa iz doline, in slišal sem ko je polnoči bilo na srenjskem zvonu, in, bitna žila Bohinja, veliko kladivo Bistriške fužine je počasi in debelo tolklo, kot bi htelo zemljo prebiti. — Na vse to sem pa pod luno in roso zadremal, in še le blizo jutra me je mraz opomnil, naj se skrijem pred luno, kakor so se skrili verli Nimrodoviči, ki se zdaj med seboj prekosujejo v smerčanju in mermranju.

Že je solnce iz jasnega neba skozi sviselne počti posijalo na moj obraz, ko me Čuk prebudi. V dolini se je pa razprostirala gosta megla. Kamor vid nese, se je vidilo samo sivo megleno morje, iz kterega so redki z mladim solncem obsijani otoki moleli in svojo lepoto jasnemu nebu skazovali; krasen pogled, pa žalostna podoba slovenske zemlje. Ah! slovenska zemlja, koliko meglá te še pokriva! Glej! sem si mislil, koliko soparjev, koliko nesnažnih zrakov je v ti dolini, kedar si pa ondi, se ti zdi vse čisto in jasno! Kedar človek na višavo stopi, še le razloči, kaj je čisto in jasno; kdor je pa vedno v dolini, komaj zapopade, v kako gostem soparu živi. Slovenci . . .!

(Dalje prihodnjič.)

Pobratimija.*)

(Zložil S. Jenko.)

Naj čuje zemlja in nebó,
 Kar dans pobrátimi pojó;
 Naj se od ust do ust razlega,
 Kar vsak med nami dans prisega:
 Da serce zvesto kakor zdaj
 Ostalo bode vekomaj.

*) H tej pesmi je zložil mladi umetnik Martin Jenko tako lep napev, da se je mogla v „besedi za kerконоške siromake“ večkrat ponoviti. Pri tej priložnosti ne moremo zamolčati serčne želje, da bi kmalu zagledale beli dan vse skladanja tega umetnika, kterih ima že več za izdajo pripravljenih! Bog nam nakloni kakega mecenata ali vsaj kakega založnika, kakor sta Kober in Margraf v Pragi, Hinc v Novem Sadu itd. Vredn.

Zlató pa sir.

(Dalje.)

Zeblo me je, pa ognja nisem zapazil; tudi kosila, na gorah tako potrebnega, nisem mogel ovohati. Čudno se mi je zdelo, da Čuk, ki sicer tako skerbí za potrebe svojega obilnega trebuha, ravno danes novo kosilsko postavo vpeljuje. Moje skerbno pregledovanje vseh sviselnih kotov iz Čuka še besede ni izvleklo; ko pa iz torbe kruh in klobaso vzamem, me blagi mož prav lepo prosi, naj nekaj časa tešč ostanem. Bil je četertek in ker v serpanu ni četertkovih postov, me tedaj Čuk iz lastne oblasti skuša danes ulačniti, kakor me je včeraj stari lovec užejal. Vzame mi torbo iz rok, jo verže čez pleča in s krampom v roci koraka molčé navkreber; jaz sem pa zastonj za njim dokazoval, kako bi se prileglo želodcu, če bi se mi privolilo kaj vgrizniti. Bolj ko sem dokazoval, bolj sem bil lačen. Nisem vedel, ali bi dvomil nad Čukovo pametjo ali poštenostjo, reči pa moram, da v poštenost njegovo sem vedno zaupal.

Ko sva dokaj časa popotovala, in sem čedalje bolj čutil potrebo jedí in počitka, se Čuk vendar ustavi. Sede na trohljen štor in tako spregovori: „Že davno sem vas želel v goro peljati, da bi vidili, kako se ruda koplje, in bi mi pomagali z dobrim svetom in drugo rečjó. Vi ste se mnogo učili, jaz sem pa zarobljen kmet; moram se žuliti in potiti, in komaj na vsake kvatre prigriznem košček domačega kruha. Obogateti moram, ako hočem živeti in kaj veljati. Danes mi pa vi pomagajte k boljšemu kruhu, saj znate, da sem prijatelj z vami, posebno pa z vašim očetom. Le nekaj besed bote rekli, in oba bova obogatela“.

Za temi besedami potegne Čuk iz bisage kup cunj, in iz njih razvije stare černe bukve, na katerih platnicah so se svetili zmazki vsake boje. S sveto grozo in bliščečih očí mi jih podá, pogled v mé upiraje. Odprem knjigo in, kaj čuda! v rokah imam staro Ili-jado. Kjer sem odperl, začnem glasno brati. Čuku se veselja zasveti obraz; glas malo spremenim, in Čuk gleda plašno okoli sebe pod vse kamnja in germe; ko pa celó roko povzdignem, se mož strese, ter jecljaje prosi, naj jenjam brati.

„Prodaj mi te bukve“, mu rečem.

„Za nobene dnarje ne“, mi odgovori, „raji dam hišo in zeljnik“.

„Ali misliš, da so kaj posebnega“?

„Ne žalite me z norčevanjem, kakor drugi; saj dobro veste, kaj v bukvah stoji in koliko so vredne“, me Čuk zaverne z milo besedo in prosečim pogledom. Pa vzame mi bukve iz rok, jih varno zavije v nekaj razcunjenih rut, jih potlači v bisago in nadaljuje:

„Pred veliko leti so rajniki oče gorski mah v Ljubljano peljali: drag je bil takrat, in samo srebro so zanj potegnili. Ker so bili pervikrat v Ljubljani, so hodili po tergih in ulicah, in so ogledovali grajsine in ulice, zato so pa tudi potlej veliko vedili od Ljubljane povedati in so rekli, da je Ljubljana veliko lepša kakor Radoljica. Ko pridejo zvečer nazaj v kerčmo, se k njim usede neki mož, ki je dalj časa hodil za njimi. Imel je dolgo černo suktnjo, dolgo brado s posukano dlako, lasé dolge, tudi posukane, in ni znal tako lepo slovenski govoriti, kakor mi Bohinjci. Oče so šteli, da je bil mož iz jutrove dežele. Ta mož je očetu razkladal mnoge reči, in toliko čudnega je vedil od sveta povedati, da bi mu oče ne bili verjeli, ako ne bi bil prišel tako daleč. Veliko je tudi pravil o dragih rudah, o škratih, urokih in čaravnicah; prav pametno je govoril, in oče so poterdili vse njegove besede. Ko mu pa oče povedó, da so Bohinjec, jim je povedal, da je v Bohinju (ravno pod Triglavom je djal) neizmerno veliko zlata, in močno se je čudil mož iz jutrove dežele, ko mu oče povejo, da pri nas nihče ne koplje zlate rude. Na to jim je pa te bukve pokazal in rekel, da se po njih spozná, kje in kakó globoko zlata ruda leží, in kako je bogata, da se ž njimi tri milje globoko v zemljo vidi, da se ž njimi zasledijo čaravnice, da se more ž njimi rogati priklicati in še več drugih reči. Mož je djal, da gre tje notri v špansko deželo k pobožnim mnihom, pokoro delat na stare dni; ker tedaj bukev več ne potrebuje, jih je prinesel ravno očetu tri dni deleč, ker prevedil je iz bukev, da jih bodo oni ali vsaj njih nasledniki močno potrebovali. Tirjal je mož za bukve trideset cekinov, oče so mu pa zanje dali ravno devetnajst cekinov, dve petici in pet grošev. Oče bukev niso znali brati, in komur so jih pokazali, jih tudi ali brati ni mogel, ali jih pa razumel ni. Veliko jih pa tudi niso ljudém kazali, kakor jim je mož povedal, da močí ne zgubijo. Zapirala sva jih jaz in rajniki; le pred malo leti, ko smo na sveti večer v risu stali, nam jih je nekdo bral, pa hudič nam ni dvignil zaklada in bukve niso nič koristile; eni terdijo, zato ne, ker mož ni prav bral, eni pa terdijo, da so srenjski mali zvon zaslišali, ravno ko se je imel hudič prikazati. Takrat se nam je kaj čudno godilo. Štirinajst nas je stalo v risu, dolgo smo čakali in se tresli od mraza in strahú, nar bolj se je pa tresel čevljar Peter, ki je, kakor pravijo, iz risa molil zadnji del telesa. Kamor pa midva greva, tam ne bova slišala ne zvona ne petelina; vi pa, vem, da znate brati, ker že večkrat sem vas vidil prebirati take čerke“.

„Škoda“, odgovorim na to, „da so bukve skoraj prestare, ker z leti moč zgubijo, ravno kakor kafa svoj duh. Hotel sem ravno pred izvediti, kaj una planšarica dela, pa bukve ničesar niso mogle razodeti.“

„Ravno to je naju križ“, mi Čuk odgovori, ko je nekaj časa premišljeval praskaje se za ušesom, „to je najina nesreča, da una

babuza čaravnica močnejše bukve ima, in bo nama kljubovala celi dan. Ako se ne postiva, naju utegne celo urêči, ali nama še kaj hujega narediti. Lahinje so hûdobne“.

Še nekaj besedí je govoril, nekoliko je zdihoval, nekoliko pa klel, in opertavši se z mojo torbico in svojo mavho je zopet verlo koračil na sterma goro. Jaz sem pa utegnîl premišljevati, zakaj se postiva, in zakaj me je nekaj dni tako prijazno vabil na goro, kjer ni muh ne starih bab.

Posvaril sem ga rekoč: „Andrej, po cerkveni in cesarski postavi je prepovedano s takimi bukvami v caker hoditi“. Pa moža to ni kar nič ganilo. „Tajil bom“, je djal, „in nič mi gospôdje ne morejo; vi ste se pa gotovo toliko pravice naučili, da jo bote znali zaviti; pa saj sva sama. Bog pa, mislim, ne sodi Bohinjcov, ki morajo toliko terpeti in delati, tako ostro, kakor druge ljudi, ki lože za nebesa skerbé“.

Molčal sem na to, in po robatem kamnju coklaje, sem premišljeval, kakó bi lepo na zemlji bilo, ako bi norcov ne imeli. In res, vsi bi bili pošteni in ljubeznjivi; kakor v rajû bi živeli, in Bog sam bi stopil z nebes, in med nami bi prebival, veselé se svojih otrók. Ne imeli bi vojská in vojakov, ne postav in mogočnih kraljev; kralj in podložen ob enem bi bil vsakdo sam. Pa kak pomor bi bil, ako bi zdaj ob hipu vsi nespametni zginili iz življenja, kako bi se zemlja izpraznila! Zapuščene bi stale palače velikašev, in trava bi rasla na terjih velicîh mest. Popotnik pa, ki bi romal po Slovenii, bi tu in tam našel možaka, ki je ostal, pa še ta bi ne bil vesel, ampak objokoval bi zgubo toliko sorodnikov, znancov in prijatlov. Ne imeli bi več raznih željá, ne imeli bi pesnikov, gledišča in plesišča bi ne poznali, in ako bi jaz s silo smerti ušel, bi verlemu Čuku še smertnega napisa ne smel napisati. Da — dober je ta svêt, in ravno norci ga vedno lepšajo, in pametnim življenje zljajšujejo. Hvale norcov navzet, sem jel Čuka bolj premišljevati, in vedno bolj mičen se mi je zdel. Prepričal sem se, da čezinj veliko več premorejo čeznatorne nezapopadljive rečí, kakor grabljivi dokazi zdrave pameti, in da se bom moral celi dan postiti, ako torbe od njega ne odcopram, in se ne ravnám po pregovoru imenitnega moža, ki naj mi ne zameri, da sem pozabil njegovo ime. Pregovor pa pravi: mundus vult decipi, po slovenski rečeno: sila kola lomi.

Dati mi je moral decipiendus Čuk černe bukve, spledel je iz smrečeve veje debel, gost roč. Dokazal sem mu, da bi bilo dobro precej na mesti v zemljo gledati, zato se pa mora on na tla vleči, zamižati in mižé nos in očí k tlam moleti skozi smrekov roč, in ne sme premakniti se ali pogledati, preden ne berem drugič iz bukev. Ako so bukve kaj vredne, bo Čuk tri milje deleč v zemljo vidil, kakor sem mu obljubil. Čuk se vleže, jaz preberem nekaj verstie in med tem ko je njegov obraz tičal v smrečju, sem se torbe polastil, in

usta so se po dolgi poti razveselile kruha in klobase, kakor tudi požirka višnjevca. Z višnjevcom pa nisem imel sreče, zaletel se mi je prvi požirek, in moral sem zakašljati, kar je Čuku velik strah napravilo; stresel se je kakor šiba na vodi. Ko sem se odteščal, sem preberal zopet nekaj verstic iz bukev, in Čuk se je oddahnil od strahu in dolgega čakanja. Kar zažene mlad kozar, ki ga popred nisva zapazila, glasen smeh na vse veselje. Čuk mu zažene krepetec pod noge, fant poskoči in steče, pa dolgo še sva čula njegov smeh in prav debelo zabavljanje, ktero je pa samo Čuka zadevalo. Jezen, da ga je ferkolin zalezal, in žalosten, da ni zlatice vidil, sede Čuk na robat kamen in jame razkladati zemeljski drob, kakor ga je mižé vidil. Natanjko ni vidil nobene reči. Zdela se mu je zemlja nekako črna; pa pred oči so mu prišle tudi druge boje, kakor višnjeva, zelena, rudeča, pa zginile so kmalu; včasih mu je pred očmi kar vse mergolelo, in vidil je palčke, hudičke in druge gorske pošasti; zlatice in srebernice pa nikjer ni razločil, akoravno se mu je zdelo, da precej globoko vidi.

Te prikazni sem Čuku takole razložil: Grozno globoko si vidil celo v tiste brezna, v katerih je zemlja razbeljena in raztopljena, kjer rude in kamnja med sabo plavajo in se penijo, kakor valovi na jezeru. Tiste mnogobojne pene pa, ki si jih vidil, so, pred ko ne, le malo-vredne rude, ker dobre na dnu plavajo raztopljene, kamor nisi več vidil. Kvišku silijo le lahke prazne pene brez vrednosti, perst in žlindra, smetí, ki niso vredne, da bi nanje plunil; te se širijo in leskečejo v mnogih bojah, drago, težko zlato je pa globoko pod njimi; enaka je tudi verh zemlje. Malopridni bahači in prepirljivci se šopirijo po vsem svetu; težak, veljaven mož, pa doma sedi za pečjo, pa ima čast med ljudmi in stare tolarje pod ključavnico. V terdi skali pa tudi nisi zlate žile zapazil, ker zemlja je od zunaj in znotraj vsa po enem kopitu ustvarjena. Verh zemlje ima tisti Abrahamov zašod, ki se šteje nar starejšega, skoraj vse zlato v rokah, ravno tako se tudi pod zemljo zlato večidel nahaja le v starih gorah, v starejših kakor so naši robovi. Kakor se je verh zemlje malo zlata v Bohinj zaneslo, tako tudi ne gre misliti, da bi se zlata žila bila tako zapozabila, da bi šinila ravno v naše skale“.

Poterdivši resnico te razlage, me upraša Čuk, kaj je pomenil tisti kašelj, ki ga je od strahu skoraj ob vid djal. Razodel sem mu, da mi je hudi duh nagajal, ki v taki priložnosti rad burke uganja, posebno če človek ni vaje.

Zdaj sem lože hodil, pa dolgo časa še sva stopala čez robato kamnje, trohljene bruna in nagajive suhe veje v žalostni dolinici. Ne bom vam kraja popisoval, ker zvedli ste že iz Tušekovega potopisa, kako je pust in dolgočasen, ne potopis, ampak svét pri Triglavu. Malo pred poldnem prideva v tisti kraj, ki mi ga je Čuk že davno popisal. Omikan človek bi ga imenoval romantičnega, veličastnega, gor-

janci pa pravijo vsi prek, da je gerd, nemaren. Bila je prostorna globel. Od treh strani so jo mejile visoke, skoraj spodrezane skale; od spredaj se je v dno prišlo po stermini, čez debelo razmetano skalovje in zlomljene mecesnove debla, ktere so plazovi pridervili. V dnu se čuje votlo šumenje vetrov, ki se na verhu še ne čutijo ne; v černi rupi leži umazan sneg, ki stotine let ni vidil rumenega solnca. Merzlo in grozno je v ti jami, in menim, da bi bilo celo medveda strah, tu postelje postiljati. Ni bilo rastljine, razun črnega mahú, ni bilo golazni v jami, le nekega keberčka je morebiti veter sem zanesel, kakor naji auri sacra fames in sancta simplicitas. „Ravno v ti jami“, spregovori moj zapeljivec, „so vidili rajnki oče pred osemdesetimi leti hudobnega Laha, ki je hodil po zlatico; na unem le skočku so koze pasli. Dolgo je bil Lah v jami in težko breme je iz nje prinesel; kaj je v jami delal, niso vidili, ker si niso upali bliže stopiti, zakaj Lahi so hudobni ljudje, in precej ga zabodejo, kdor jim ni po volji. Meni samemu so oče dogodbo povedali in kraj pokazali“. Pokazal mi je Čuk za snegom široko tamno poč, po kateri se k zlatici pride. „Za počjo“, je djal, „se odpre globok brezen; čezinj je razpeta ozka, na videz trohljena berv iz jekla, ki se močno maje; nad bervjó visi svetilnica, ki večno gorí z zelenim plamenom. V breznu na vodi je pa velika kača, ki z repom maha po vodi, da celo na berv škropí, kedar človek čeznjo gre. Berv pelje do stene iz čistega zlata, in nasteržeš si ga kolikor moreš. Pa ves čas moraš na ozki bervi stati, in če te omotica omaga, v brezno padeš zmaju v žrelo. Oče so djali, da je tako pisano v starih bukvah, ki so jih imeli pri Motovilcu na Savici; pa bukve so pogorele pred kakimi sto leti z Motovilcom vred“.

Tako je Čuk dopovedoval, jaz pa nisem smel dvomiti nad sporočilom rajnkega Čuka, tudi ne pristaviti, da je uni Lah morebiti v jamo šel le snežnice pit, ako sem hotel, da me Čuk ni imenoval sleparja, sovražnika, ki so me Lahi podkupili, posebno pa planšarica. Precej se je Čuk vlegel na kamnje, da bi zvedel, ali so tukaj Lahi še kaj zlatá popustili. Vtaknil je glavo v smrečev roč, in mižé je uperl oči v kertovo deželo. Kot okamnjen je bil, in ako bi jaz bil poskusil, ali kaj čuti paličnega okladka, vem, da bi bil mož strahú umerl. Pa poskusiti nisem mogel, ker nobene palice, ki so okoli mene ležale, nisem mogel dvigniti. Pa kaj bi se norčeval s slepoto in terpljenjem svojega bližnjega! Nisem ga mogel skoraj gledati, in kmalo mu odberem ustajenje! Vès prepaden in žalosten me Čuk milo pogleda. Kaj tu ni zlata? ga uprašam. Čuk ne zine, ampak žalostno odkima. Tedaj bom sam v tla pogledal. In jaz pomolim obraz skozi roč, blebetaje nekaj Homerovih verstic, ktere so mi v gimnazii v glavo utepli. Čez malo trenutkov ustanem in, kolikor morem, žalostnega obraza razodenem važno preiskavo takole:

„Tukaj spodaj je veliko praznega sveta, mnogo breznov globokih in širokih, celo jezera so notri, in vode se med njimi pretekajo čez slape in v ozkih koritih. Zlata in srebra nisem vidil, in ni ga tri milje v okolici, samo železo se sledi, akoravno ne mnogo. Tisto brezno se je zasulo; velika kača je iz gore izletela in se po svetu klati. Tista berv, akoravno je bila jeklena, se je zlomila od same starosti, saj prestarih reči ne obvaruje pogina vse železo in jeklo. Zlate stene ni več, utegnili so jo Lahi vso izgledati, ali pa je nikdar bilo ni. Da so pa rajnki Čuk Laha vidili tu notri hoditi, jim je morebiti hudoben čarobnik naredil, saj še zdaj čez osemdeset let hudoba toliko reči na videz spremeni, da jih močno drugači vidimo, kakor pa so v resnici.

Čuk je molčal in molčé glavo pobešal; čez dolgo so se čule žalostne besede: „Tedaj ni zlata tri milje v okolici. Čemu so mi bukve, čemu sem toliko upal, čemu sem se ustil; da bom nar bogatejši v Bohinju, da se bom v kočii v Rim peljal. Tedaj bom ostal berač brez dnarjev, brez časti? Kar pomnimo, smo pri hiši bili vsi terdni; na preterge smo delali, pa nikdar nismo kruha pekli čez trikrat na leto. Kdo je bolj zlata potreben, kdo bi ga bolje obračal, kakor jaz; in vendar ni ga tri milje v okolici. Prekletó zlato!“ In preklinjal je Čuk z hudo besedo zlato in srebro, bogastvo in bogatine; od pečin se je razlegalo prekletje, kakor krohot narave, jaz sem pa reveža miloval in mu privoševal vsaj štiri peke na leto.

Na preklinjanje se je Čuk odteščal, jaz sem pa odteščevanje bolj temeljito doveršil in snežnico pokušal; okus mi je pa zljajševalo veselje, da sem Čuka prepričal, da v Triglavu ni zlatá, in upanje, da bo mož poprijel se poštenega dela in zaslužka, in ne bo več toliko tednov zgubljal z iskanjem zlate rude. Čudni mož, ki se ga ne primejo dokazi zdrave pameti, je zdaj prepričan; ali žalosten in brez slasti zveči svoj ovsenjak in terdi sir, in od časa do časa zakolne, da je prazno tlako opravljal skoraj deset let.

Ko prideva iz globeli, je veršal merzel veter okoli naji v ruševju in glasno je bučal v razplačenih škerbinah belih goličav. Sivi nakopičeni oblaki so se dervili proti nama, plazili so se med verhovi in tiščal jih je vihar proti dolini. Kmaló so se verhovi zakrili v bele kope, ki se vedno bolj kopičijo in černijo, od časa do časa se je pa že zapazila v njih medla rudečica, kakor svit oddaljene bliskavice, in čudno neprijetno veršenje v oblaku naji je svarilo, kakor hitro mogoče peke odnašati. Čuk se plaho ozira na nebó, in napové mi nevihto, preden bo pol ure.

(Dalje prihodnjič.)

III.

Ko prime pereč ogenj se drevesa
In mu zavije v rano kožo celo,
Osipati se jame cvetje velo,
Obletvati se jamejo peresa.

Ko pade roži iskra na očesa,
Bledi obličje ji poprej veselo,
Šuší se perje pisano in belo,
Škerlatni cvet na zemljo se otresa.

Zakaj se čudiš, da bledí mi lice,
Da se gostí mi sivi las na glavi
In mi zvene le miljene cvetice?

Sercé mi toni v skerbi in težavi,
Vesela nada v brezden se pogreza,
Duhá peroto tlači težka peza.

Zlató pa sir.

(Dalje.)

„Huda ura pod Triglavom, to bo nekaj novega“, pravim; „grom in blisk sem vedno rad opazoval.“ „Ga bote že potlej opazovali in sodili; pazite, da vam ne bo prehud,“ mi Čuk odgovori, se posmehuje, in mi vелеva še hitreje stopati. Hitela sva proti stanu Lahinje, ker tam je naj bliža streha. Vendar Čuk se je obotavljal, me k nji peljati, in moral sem mu dokazati, da ni ogleduhinja, ker nimamo zlata; ako je pa čaravnica, nama ne bo škodovala, ker jaz vem take besede in molitvice, ki so veliko hujše, kakor bi bilo vse njeno copranje. Komaj sva krenila na grič, za katerim je Bovčanov stan, so naju že jele redkoma zadevati debele kaplje; bučanje groma je bilo glasneje, in sapa se je bolj k tlam vlegla. Komaj pa prideva v dolinico, v ktere koncu je čepel Bovčanov stan, zagermi ravno nad nama; ploha se vlije, sučejo in klobuštrajo se sivi oblaki bliže in bliže, veter više mecesne in vihrá v bukovih vejah, nama je pa teklo od klobukov, in marsiktera toča me je zadela. Na enkrat me Čuk zgrabi za ramo, pokaže mi s perstom pod skalo in zavpije: „Glejte jo čaravnico, kako zadovoljna tam sedi, da nama je to nevihto naredila. Varujte se, varujte. Jaz ne grem naprej.“

Sedela je Lahinja pod votlo skalo, bukvice je imela v roki, in brez strahu in trepeta je gledala v vijanje in mešanje oblakov. Čuk pa plane v stran pod visok mecesen, izdere nož iz nožnice in molí ga nad glavo kvišku proti oblakom. Groza me spreleti to viditi, zgrabim nož, da bi ga mu izpulil iz rok, pa roka je Čuku kakor okam-

njena; na pol obdivjan je obračal oči proti Lahinji, obraz je imel ves spremenjen. Bežim od nevarnega kraja proti stanu. Gosta toča me je vdarjala, oglušil me je brezkončni grom, ki se je od gorá odmeval kakor neznano, nepretergano rujovenje. Od bliska sem pa pred seboj vidil vse plavo in rumeno. Komaj sto korakov od mene je trešilo v star mecesen, ki je kraj visoke pečine stal; preklalo ga je, treske so skoraj pred me padle. Vihar pa drevó precej zavije, in telebne ga čez prepad; deblo in skalovje se je prevračalo čez pečino, pa nisem čul poloma, tako je germelo. Lahinja naju je kmalu zapazila; prišla mi je z dežnikom nasproti; pa prosil sem jo, naj gre do Čuka, ker imel sem le malo korakov do votle skale in varnega zavetja pred strelo in dežjem.

Bil sem v zavetji; res veličastno je gledati od tod šviganje strel in medenje oblakov. Pa nisem časa imel na nebo gledati, moral sem na zemljo. Lahinja je s težkim terdnim dežnikom hitela, čez sodrego in mlako, proti sovražniku, ki je nož izderl, in ga nad seboj držal, da bi mu ne škodovala. Kako nesterpno mi je bliščal v oči nož nad njegovo glavo! Bal sem se, da bi zdaj strela ne švignila v visoki mecesen in zgrudila moža na vekomaj. Obotavljal se je Čuk nekoliko trenutkov, preden se je k planšarici pod streho podal. Komaj sta pa deset stopinj od drevesa, strela švigne na mecesen in preklala ga je. Ljudje in ovce so zdaj rešeni; ovce so pod stanom glave skupaj tiščale, in kedar se je bolj svitlo zabliskalo, so vse prestopile. Ljudje smo pa spod skalo vertuno občudovali. Čez pol ure se pa vse spreletí; toča in gromonosni oblaki so se vlekli v dolino, solnce je posijalo, in nazaj pripeljalo krasen hladen popoldan. Ovce so hitele spod stana na vlažno pašo, in stermele so okoli zgodljanega jezerica sred dolinice, ki ga je ploha naredila. Čuk se pa napoti k mecesnu, ki ga je strela preklala. Nejevoljen je nazaj prišel, pa ne zato, ker je njega strela tako ostrašila in skoraj ubila, ampak ker je drevo takó razrušila, da ne bo za nobeno rabo več.

Med tem sem si pa jaz v stanu pri ognjišču prav priložen prostorček odbral, in ko me Čuk opominja, naj bi precej odrinila, da pred nočjo v dolino prideva, mu kratko odgovorim, da danes ne grem iz stanú, in če sem se jaz pred poldnem za Čuka postil, naj se on popoldne zame suší. Res ni bil malo premočen. Čuk je sicer v stan prišel, pa planšarice se je vendar nekoliko bal; bolj boječe je govoril, in po strani je pogledoval lepo sosednjo, ko se je obračal pred ognjiščem, in se paril zdaj na ti, zdaj na uni strani. Akoravno je Čuk le iz viših vzrokov strah imel pred planšarico, mu je vendar tudi to nadležno prišlo, da je žive dni le malo govoril z dekleti; vendar se jih je ogibal, ne vem zakaj; dekleta pa, ako tudi ni imel nečednega obraza, ga nikdar niso ogovorile, kakor le takrat, kedar so se htele ponorčevati ž njim ali ga uprašati, česar Čuk ni mogel ali hotel govoriti.

Postrežna planšarica pristavi lonec žgancov k plamenu. Čuk jame pripovedovati včerajšni lov, in današnje iskanje zlate rude, nekaj po resnici, nekaj je pa tako legal, da sem se čudil njegovi pameti. Pa kmalo so se ovce vernile s popoldanske paše, tiščale so neumne glave čez preseko v stan, vohale so naju s Čukom, jaz sem pa moral roke skriti, ker ta živalica jih tako rada liže in pri nji velja pregovor: ako perst pomoliš, celo roko zgrabi. Planšarica in Čuk, ki je iz boječnosti postal postrežljiv, vzameta žehitare in gresta mlest; jaz sem pa v stanu ostal, da treske pokladam h kipečemu loncu, in grejem svojo premraženo osebo. Prijetno je nekaj ur prebivati v takem stanu, akoravno je tesen, nizek, zakajen in neznano samotnen, pa Bog me vari, celo poletje tukaj vicati. Šest brun je zvezanih na četert, čez nje dva šperovca z nizkim slemenom, ki nosi streho v dve pleni iz klanih smrekovih deská, to je stan od zunaj. Od znotraj so ob eni steni široke police za mleko, ob drugi je visok oder, na verhu koritu podoben, v njem je nekoliko sena ali mahú, in pravi se mu postelja. Ob tretji steni je ognjišče iz ilovce, po steni gori so pa klini, da se piskri in cunje obešajo, čez ognjišče sta pa trama za derva. Duri v stan so nizke in ozke iz brun izsekane, pa ne deržé do tal in ne do strehe, in veliko vaje je treba, preden človek ročno hodi skoz nje. Vse to ogledavši sem miloval planšarico, da je v tako ubornem stanu odločena od vseh ljudi, da večkrat tedni pretekó, preden more besedice spregovoriti. Na misel so mi prišli gorski strahovi, podlesnjaki, ki človeka v silne skale zapeljujejo; spomnil sem se peklenskega lova, od kterega so mi ranjka teta pravili, kako se o polnoči vali od Triglava, drevje lomi in ruje, in kogar sreča, sebó tira do sivega morja. Spomnil sem se današnje nevihte in burnih noči, ki so še v dolini med ljudmi in znanci tako strašne in neznane. Bila mi je planšarica ženski Prometej, na naše gore priklenjen; in zdelo se mi je, da tudi njo grize in kljuje v oserčju, ker njeno oko bi lahko bilo bolj živo, lica bolj cveteče, in smeh bi dalj imel igrati na ustnicah tako mlade deklice.

Molzača prineseta žehitare polna penečega mleka, vlije ga dekle v velik lonec, prilije tudi davnje mleko, pristavi ga k ognju in vsiri; kmalo se je mleko začelo gostiti in okus in podobo spreminjati. Žmitek, ki se je zgostil verh lonca, pobereta v torilo, ki se mu sirišče pravi; ga žmeta, mencata in ocejata dosti dolgo, da sem se celo jaz gledati naveličal, akoravno sem močno poterpežljiv. Čuk se je marljivo vedel, tako je žel, da se je ogrel v mokri obleki, in potil se je na rujavem obrazu; pa pripustila mu je planšarica tudi večje delo. Sladko siratko so pa potem zopet k ognju postavili, da se je zvara sterdila.

Zvezde so že migljale v stan, ovce so polegle, odzvončale in odbeketale, ko se vsedemo k večerji. Ognjišče je bilo tudi miza. Žganci so bili dobri, in Čuk jih je slastno vžival, sodil sem iz tega, da se planšarice več ne bojí tako hudo: morebiti je pa samega strahu

tako jako ručal. Od Bovških žlic pa moram povedati, da so narejene bolj za pobijanje kakor za jedenje; tako so debele in široke, kot bi bile ostale iz časov gigantovskih.

Po večerji priložimo polena na žerjavico, plamen je veselo kviško švigal, in rudečil naše obraze; nam pa ni bilo spanja mar. Čuk bi se bil rad malo bolj posušil, planšarici pa je bilo všeč, da ji priložnost dajeva, vaditi se govorjenja čez toliko in toliko dni. Jaz sem se pa dobro počutil, in na polici sloné ravno planšarici nasproti sedel. Vsak nekaj smo povedali. Čukova razgovornost je bila pa naj večja. Ponovil je povest današnjega dneva z ravno tistimi besedami in lažmi, kakor pred večerjo. Pritaknil je natančen popis vsega življenja in premoženja svojega, kar smo precej dolgo poslušali. Po tem takem je Čuk sedem in trideset let star, ni bil nikoli bolan, nikoli pri vojaki, in nikoli dalj od Bohinja kakor v Radolici zavoljo „becirka“; zavoljo zlata je bil pa že celo v Vidmu. Ženil se še ni nikoli, pa kedar se bo ženil, bo bolj gledal na pridnost in denar, kakor na lepoto in mlade leta. S sestro živi v majhni koči, ki je pa vendar zidana. Njegova vas je pa pod goro Stodorom. Ta gora je močno sterma, da skoraj na vas visi, in že davno bi se bila na vas zvernila, ako bi ne bila s slamo priklenjena na Triglav, tako mi je pravil star čevljar. Sestra Čuku opravlja nekaj polja, tri krave in prasè, njega pa slast po zlatici vedno le po gorah vleče. Tudi zdaj, ko mu je špekulacija z zlatom spodletela, se ne bo ločil od gorá, ampak drevaril bo in železno rudo kopal. Pa tudi druga dobra misel je Čuku v glavo šinila. Oženil se bo, in vzel pridno ženico, ki se zna kaj bolje vesti, kakor kmetice, ki zna za gospodo kuhati in govoriti laški ali vsaj nemški. Prodal bi kočó, njive in travnike pod Stodorom, pa bi zidal pri Bohinjskem jezeru gostivnico z nadstropjem za gospodo; napravil bi ladijo, in on bi gospodo k Savici prevaževal za dober dobiček. Potem je pa razkladal koliko gospode pride vsako leto v Bohinj, koliko bi vtegnili v njegovi kerčmi za pijačo in vožnjino pustiti, kako radi Bohinjci sami pijejo, in menil je, da bi v malo letih hiša bila splaćana, in da bi mu premoženje hitro raslo, posebno če bi malo kupčijo združil s kerčmarijo. Dokazoval je planšarici, kako manj težavno in bolje plačano je delo v Bohinji, kako je kraj lepši od Bovškega, da so ljudje bolj in bolj prijazni. Prašal jo je — zraven se je pa bliže nje pomaknil — koliko je stara, ali je že kdaj bila zaročena. Obljubil ji je službo dobiti v Bohinju veliko boljšo, kakor jo ima v Bovcu, ako o svetem Mihelu zapusti Bovčana. Planšarica mu je pa šaljivo odgovarjala, da Čuk ni vedel, kaj in kakó; jaz sem pa prihodnjega kerčmarja pri vodi, ki je v tolikanj goreče dopovedovanje zabredel, opomniti moral, naj si malo oddahne. Čuk pa ni omolknil, ampak začel je planšarico prositi, naj posname njegov izgled, in na dolgo in resnično pove nekatere čertice iz mladega življenja. Dolgo jo je prosil,

pa ker sem ga tudi jaz v prošnji podpiral, je začela pripovedovati, pa vidilo se ji je, da ne govori rada. To je njena povest :

„Iz Rezije sem. Moj oče so piskre vozili okoli po svetu z mojimi staršimi brati in sestrami; družina nas je bila sila velika, in terdo smo mogli delati, da smo se preživili. Imela sem pa strica, učenega zdravnika v Vidmu, ki je oženjen bil s prav bogato gospó. Ker nista imela veliko otrok, vzeli so me stric k sebi, kot lastnega otroka, ko sem bila stara ravno dvanajst let. Imela sta me kot nar ljubšo hčer in učit sta me dala vsega, česar se učijo sploh gosposke dekleta. Rada sem se učila; hvalile so me učenice, in kmalu sem znala peti, glasovir igrati, nemški in francoski govoriti; laški in slovenski sem se že domá naučila. Godilo se mi je kakor v nebesih, proti prešnjemu življenju, ko sem po robovju travo žela, in velikokrat tešč težke bremena nosila; nič me ni žalilo, samo bratje in sestre so se mi smilili, da morajo še védno tolikanj terpeti. Ko sem bila dve leti pri stricu, mi oče umerjó; stari so že bili, in dolgo so bolehal; mati so pa že pred njimi šli v večnost, na Koroškem so pokopani, in nikdar ne bom vidila njih groba. V samostanski šoli sem bila takrat, ko sem zvedila očetovsko smert; namenila sem v žalosti v samostanu ostati vse žive dní, pa stric me niso pustili, in vzamejo me iz samostana, ko sem bila stara šestnajst let. Pol leta sem bila zopet pri stricu, ko pride kolera v Videm. Stric so noč in dan k bolnikom hodili, mnogim so življenje oteli, ker bili so zelo učeni; pa bolezen se je tudi njih prijela, in nanagloma so umerli na nekem gradu blizo Vidma. Bila sem sirota, pa čutila sem, da bodo še huje nesreče prišle. Prosila sem teto, naj me dadó v samostan; teta so pa rekli, da morajo stricovo voljo spolnovati. Kmalu pride v hišo več tetinih sorodnikov, ki jih še vseh poznala nisem, dokler so stric živeli. Pisano so me gledali; posebno čertila pa me je tetina sestrična, ki je bila v mojih letih in močno ošabna. Počasi so se tudi teta spremenili, grajali so vse moje dela, hudo so mi ukazovali in bila sem zadnja pri hiši. Zvedila sem, da me ne vidijo radi, pa sramota pred mestom jih je vezala, da so me obderžali pri sebi; vpričo drugih so z meno prav prijazno ravnali. Žalostna sem pri oknu posedala, ni se mi ljubilo delati, ne živeti, hrepenéla sem po samostanu in obžalovala stricovo smert. Naši hiši nasproti je bila pa štacuna nekega zlatarja; zlatar je bil star, skop, čmeren dedec, njegov edini sin pa mlad, poln čednosti in ljubeznivosti; rad je k nam zahajal, raji se je z mano pogovarjal, kakor s tetino sestričino, ki je imela za sebó derhal priliznjenih čestivcov. Mladi zlatar je poznal lastnosti moje tete, vedil je moje težave, lepo me je tolažil, in ko mi je ljubezen razodel, in me v zakon vzeti obljubil, kedar mu le oče štacuno prepustí, sem bila zopet vesela, ljubila sem ga, in težko sem čakala prihodnje zime. Sin je očeta naganjal, naj mu prepusti nekaj premoženja; oče je pa od dne do dne odlašal; nazadnje se hoče zopet

oženiti. Ravno mene si je izbral stari dedec, in prosi me od tete. Teta mu dovolijo, jaz sem se prestrašila; ne morem dopovedati, kako zelo. Mladi zlatar je jeze škripal, kregal se je z očetom; ōče pa se je zarotil, da ga bo ob dedšino djal, ako se vtegne kolčikaj ustavljati; molčal je sin, ker poznal je očetovsko voljo. Jaz sem pa šla k varhu, razodela sem mu obljubo mladega zlatarja in prosila sem ga, naj se ustavi tako nepristojnemu zakonu. Kar mi je pa varh z dolgim govorjenjem svetoval, je bilo tole: Zame ni boljše možitve, kakor je s starim zlatarjem. Mož je bogat, veliko mi bo pripisal, kmalu bo umerl, jaz pa kot bogata udova bom imela visocih ženinov na izbero. Na mladega zlatarja se ne smem zanašati, dokler ni obljube na papirju. Ker mi stric niso nič zapustili, se ne smem teti in zakonu zoperstavljati, ker živim od njih milosti, in me morejo, kedar hočejo, v Rezijo nazaj poslati, ako starca ne vzamem. Sram bi me bilo v Rezijo nazaj se podati, da bi ljudje s perstom name kazali; zakon se pa s prošnjami več ne da razdreti. Pobrala sem tedaj, kar sem imela zlatnine in biserov, stricove darove, vsedla sem se na pošto, in odpeljala po noči v Gorico. S solzami in obljubami večne zvestobe sva se ločila z mladim zlatarjem, naročila sem mu, naj mi piše v Veliki Tomin. V Gorici sem prodala bisere in drago zlato uro, ki so mi jo stric darovali na zadnjega godú dan. Na pošti sem se zapisala na Terst, peljala sem se pa z najetim vozom v Tomin, kjer ima sestra štacunico. Namenila sem tukaj ostati in boljših časov čakati. V Tomin sem prišla v nar huji zimi. Sprememba zraka in življave, jeza in žalost me veržejo v hudo bolezen, ki je terpela šest tednov. Zdravnik in zdravila so mnogo veljale, in le malo denarja mi je ostalo. Med tem mi je pisal zlatarjev sin, kaj se v Vidmu godí. Teta in varh sta razkačena, da sem jim napravila tako sramoto. Stari zlatar ima sina skoraj zapertega, in vse pisma, ki do njega pridejo, prebira, da bi morebiti zvedel, kje da sem jaz. Teta se pa neki zopet možijo, in se utegnejo v kratkem z mojim varhom poročiti. Govori se pa v Vidmu, da me po gosposki iščejo. Tako je pisal zlatarjev sin. Morala sem iz Tomina pobegniti, ker pri sestri bi me gotovo iskali, da bi me pa zasačili in nazaj pritirali v roke nemile tete in grozovitega starca, nisem smela misliti, saj bi tudi ne prestala tolike sramote. Prodala sem gosposko obleko, in v kmetiški obleki sem potovala po veliki cesti proti goram in Goratanu, da bi kakor mogoče daleč od Vidma prišla. Dva dni sem hodila, počasi in težavno, ker bila sem še slaba od ravno prestane bolezní. Počivala sem drugi dan po poldne na veliki cesti; malelo mi je, noge me več niso mogle nositi, vasi nikjer ni bilo ugledati, in mislila sem, da bom tukaj noči čakati morala, ko priderdrá voziček za menó, na katerem je sedel mož poštenega in veselega obraza. Ko me vidi tako blede in prepadeno, vzame me k sebi na voz, me izprašuje, in ko mu povem, da službe iščem, me vzame sabo; pomladi sem mu bila pastarica, zdaj me je pa

v planino poslal. Dela nimam težkega in skrita sem pred preganjavci. Tukaj živim uborno, pa zadovoljno; v tem skalovju me nič ne žali, nič mi ne proti. Pogladi se je spomin prestanih britkost; serce mi je postalo stanovitneje, duh je miren, in tako se mi je priljubila samota v teh pečinah, da se bom komaj mogla ločiti od ovác in lesenega stanú. Zadovoljna sem, nadlog se več ne bojim, pa upam in nekaj me vedno spominja, da se mi bo življenje kmalu zboljšalo; morebiti me bodo pa enkrat našli tukaj med ovcami v mirnem nepredramljivem spanju.

Komaj je pa Rezijanka tihe žalostne besede izgovorila ali izdihnila, in glavo v roko nagnila, jo Čuk upraša, ktereга zlatarja misli, morebiti ga on pozna.

„Staziča na velikem tergu“ — odgovori dekle.

„Ali Staziča, ki ima hišo v tri nadstropja, blizo cerkve, koj zraven njega je pa Jud, ki bankovce menja? Dobro sem poznal starega, pa umrl je o svetem Jakopu, ni ga škoda, skop, hud mož je bil, in kar zarenčal je nad meno, kedar sem mu kamna prinesel.“ Zasvetile so se Rezijanki oči, in roke so se sklenile, kot bi htele Boga zahvaliti za konec nadlog. Uprašuje, je li ravno Stazič umrl, kaj je s sinom, in to in uno. Čuk pove, da je zlatar na svetega Jakopa dan končal ravno pred kosilom nanagloma in brez zadnjega sporočila, vsi ljudje so tako govorili; sin, pravijo, je močno bogat, in se bo kmalu oženil; ktero bo ravno vzel, nisem zvedel; nekteri so govorili, da bo jemal neko Goričanko.

Ni spregovorila Rezijanka na to, obraz je zatemnila pobitost, oči so pa globoko premišljevale upirale se v švigajoči plamen. Pa kaj hoče premišljevati? Ali se je mladi zlatar še spominja? Težko, ki snubi Goričanko. Ako pa njegova ljubezen tudi ni ugasnila, je bo li mogel v zakon vzeti, ker je od doma pobegnila, in pol leta se vlačila, sam Bog ve kje. Bog ve, kaj v Vidmu prežvekovajo za njo? Zlatar pa tudi ne ve, kje bi je iskal, ona mu pa ne more pisati, saj nima ne papirja ne peresa v tej puščavi. Nazaj verniti se pa ne more. — Rezijanka je molčé sedla na ognjišče; plamen je nemirno razsvital njene lica, v katerih rudečici se je bral svit družega bolj nemirnega plamena, ki včasih togotno in umorno divjá, včasih pa izliva milo gorkoto po vseh žilah. — Pozne ure so se brale na zvezdah, na gorah se pa dan skoraj z dnevom sprijema. Greva toraj z Čukom nad mlečni hram, kjer je bilo dokaj merve, ter zarijeva se vanj kolikor toliko globoko, ker noč je bila hladna. (Konec prihodnjič).

Maliku vžiga se kadilo,
Častí se z razuzdanostjo,
Posvetna slava je kormilo,
Vladar in raj in Bog — zlato;
Prevzetni prah nebesa moli:
Naj se godí po moji volji!

Nè iščiva v posvetnem rajú
Veselih, krasnih, srečnih dni,
Njegova sreča ni za najú,
Grenkost, življenja stud rodi;
Njegovo cvetje je medeno,
Al nosi v medu kal strupeno.

Duha mori njegova rosa,
Cvet žlahtnega serca smodí,
Poslednjič pod zvenečo koso
Vsih rožic cvetje obleží,
In žalostna ostane ruša,
Poterta, prazna, bridka duša.

Nebeška sreča ne kraljuje,
Kjer strasti se šopirijo,
Presladki serčni mir zdihuje
Pod preobilno sladnostjo,
Kdor se v posvetnosti vpijani,
Serce in dušo svojo rani.

Na cvetnih tratah môga doma
Serca ne stiska prazni hrup,
Tje hrepenenje vsak dan roma
Tam je domá moj sladki up;
Tam klilo je veselje milo
In prosto serce v persih bilo.

Tam so mi pele drobne tice
V zelenju, v cvetju pisanem,
Tam tekle bistre so vodice
Po pesku sipkem, bisernem,
Tam bilo v prosti sem naravi,
Kjer se resnica prosto javi.

Kjer prosti duh se prosto širi,
Serca britkosti ne moré,
Veselje žuborijo viri,
Visoke pesme se glasé;
Tam je življenja dan jasneji,
Nebo nad zvezdami svitleji.

Razsvitlja ga človeku vera,
Zlatí ga sladko upanje,
Ljubezni roka ga odpera,
Mu vžiga mile zvezdice;
Prijazno se nad njim igrajo,
V višavi jasni lésketajo.

Ah! tam je hrepenenje moje,
Tam raj zgubljeni, dragi dom,
Tam sem sadilo upe svoje,
Ki želo nikdar jih ne bom,
Tam bi se v radosti topilo,
Z veselimi veselo bilo!

Zlató pa sir.

(Konec.)

Ko sem htél zanižati, mi jame Čuk takole šeptati na uho:
„Spoznal sem, da bi bila Rezijanka zame prav pripravna nevesta;
ona zna jezike in tudi gosposki kuhati; že samo zavoljo nje bi kerčmo
zidal. Tudi domače opravila zna, še celo sir delati, pa tudi terdna
žena bo in stavim, da nese rjuho sena ravno tako daleč, kakor bodi
si ktera gorjanka. Kaj dé, če je pregosposko izrejena, saj sem jaz
že tudi z gospôdo opraviti imel, in vem se obnašati. Ona je pa že
tudi lonce vozila, kaj tacega jaz vendar še nisem. Pa v današnjih
časih smo si sicer vsi stanovi bolj enaki, kmetje postanejo visoki
gospodje, kralji in velikaši pa pridejo ob kraljestva in čast, in mar-
sikteri tudi na beraško palico, ki je včeraj še berače pretepal pred
svojim gradom. Zjutraj precej bom dekletu razodel svoje misli in
namene, in prebito je ona neumna, ako pravi, da ni mojih misel“.

Odgovorim mu: „Kako boš kerčmo zidal, ker nimaš denarja, in si za gosposkega kerčmarja ravno tako pripraven kakor krava za sedlo? Kako te bo Rezijanka vzela, ko zate mara kot za lanski sneg? Ni čuda, da se ti vsi ljudje smejajo“.

Čuk me pa zaverne: „Ne mislite, da sem berljav; vse sem premislil, kar sem govoril, tudi vem bolje kakor vi, kaj je kerčmarju treba, in koliko kerčma velja. Recite pa, kar hočete, Rezijanka bo vendar moja, in izmislil sem, kako jo bom dobil. V saboto bom šel v Videm, ker imam nekaj lepih kannov nabranih; ko nazaj pridem, bom pa planšarici povedal, da se je mladi Stazič oženil, ali res ali ne, mi je pač malo mar. To jo bo vjezilo, in sram jo bo verniti se v Videm. Prišel bo pa sveti Mihel, ko bo treba nazaj v Bovec k težkemu jesenskemu delu. Takrat bom stopil k nji in ji rekel: Ljuba moja! Videmljan je tebe zapustil, ti pa zapusti Bovčana, pojdi raji v Bohinj, kjer je delo lože, zaslužek veči, in če se zastopiva, se znava v kratkem poročiti. Ona bo pa malo pomislila, pa mi bo roko stisnila in djala: Andrej, pa me pelji v Bohinj, pred altar se bova pa oba. Nalegal sem jo pa že zdaj nekoliko, ko sem rekel, da se bo zlatar precej oženil, tega nisem nikjer slišal, akoravno sem govoril z marsikterim“.

„Ali te ni sram lagati, se ti dekle nič ne smili?“ ga uprašam.

„Ako bi nalašč lagal, bi bilo se ve da gerdo. Pa iz zgolj dobrega namena resnico le malo zavijam. Moj namen je Lahinji pripravnega moža dobiti. Ta mož sem pa sam. Bogati zlatar pač ne bo revne kravarice v hišo jemal; tedaj ne škoduje, če pravim, da se je že oženil; bo vsaj njo poprej žalost minila. Kaj se bi mi pa smilila, ako sama pravi, da se ji dobro godi! Ravno na tanko po pravici res ne delam, pa zdaj je popačen ves svét; morebiti tudi ona ni nič bolja, tudi ona se laže in dela in govori kakor ji bolj prav pride, saj sem nedavno še mislil, da je tudi čaravnica“.

Za temi besedami me Čuk poprosi, naj zjutraj Rezijanko nekoliko pripravim na njegov ogovor, in ga pohvalim. Da je bilo besedi konec, sem mu obljubil, opomnivši ga, da se sicer ne pečam rad z dekliškimi in zakonskimi zadevami. Zdaj je pa mož odmolil in sladko zadremal.

Nebo je bilo prevlečeno, krotek dež je šumljal na deske moje spavnice, merzel vetrič se je igral z lasmi in senom. Iz stanú je pa še migljaj plamen skozi bruna, in pokalo je polenje; zdelo se mi je tudi, da čujem včasi globoke izdihljeje. Izlila je noč sveti tihi mir okrog in okrog po sterminah in dolinah čez neskončno naravo, revnemu človeku pa ni mogla vpokojiti nemira in težave.

Ko smo zopet izmencali spanje iz oči in premerte herbte k ognjišču tiščali, sem govoril, kakor sem obljubil, o Čukovih zadevah. Zavaljo tega me je Čuk pustil samega z Rezijanko v stanu. Vzel je žehtar, in obljubil je vse ovce sam pomlesti. Treba mi je pa bilo

razjasniti ne samo Čukovih namenov, ampak tudi zmešnjav, ki jih méni napraviti; tudi pripomoček se je moral iznajti, po katerem bi se overlo Čukovo ravnanje. Potolažil sem planšarico zastran mladega Staziča, razložil ji vse Čukove namene, in tudi to, kako močno se boji vraže in čaravnic. Morebiti mu moreva toliko začarati, da pride zopet k pameti, ali prav za prav k tisti pičli merici pameti, ki jo ima, kedar se ga ne prime kaka muha, ali kakor sam pravi, dobra misel. Čez dva dni se bo pa Čuk v Videm napotil, tedaj mu planšarica kaj naročiti vtegne.

K hudim rečem sva obsodila postrežljivega molzača. Ko stopi Čuk s polnim žehtarom v stan, Lahinja k višku plane, kot bi se htela vanj zakaditi; resastega pogleda ga pomeri od nog do glave in od glave do nog. Jaz sem se skoraj zasmel, Čuk je pa postal močno pohleven, s strahom prime za cedilo, skoraj trese se, ko mleko cedí in ga postavlja na plico.

Zdaj mu pa Rezijanka pred nos stopi, in ga s terdo besedo takole nagovori:

„Čuk, ti nesramni Čuk! Ali se ne bojiš pekla, da si tak hudobnež? Ali se mene ne bojiš? Veš, kdo sem? Sinoči še sem bila slaba revna ženica; danes sem pa mogočna: zapovedujem vetrovom, ognju in toči; tebe pa lahko precej v pekel pošljem, ako bi ne imela nekaj usmiljenja s tebó. Pa za hudobne naklepe in nesramne laži se moraš pokoriti, ako hočeš, da ti za vse žive dni ne škodujem, in če hočeš, da se sprijazniva, ker, vedi, moja prijaznost bi utegnila koristiti tebi in tvoji hiši. Naložim ti pa, da prideš v saboto k meni, da boš nesel ožemček Videmskemu zlatarju, lep ali zastrupljen ožemček, po katerem boš spoznal Stazičevo zvestobo. Ako te pa v saboto k meni ne bo, oslepel boš prihodnji teden.

Čuka so te besede k durim stiščale, tresel se je reva, in vem, da bi bil tudi obledel, ako bi imel obraz za to pripraven.

Še enkrat mu je planšarica zažugala, naj dela v svoj blagor, naj pazi, da ne oslepí. Na to smo pa kosili. Po kosilu se pa s Čukom napotiva proti dolini. Planšarica naju je nekaj časa spremljala, izročil sem ji Čukove černe bukve, in ji povedal, kako oblast imajo čez moža, in poslovil sem se od nje.

Dalj časa sva že cokljala po stermih mokrih stezah, ko Čuk spregovori, da ne véjame, da bi tako lepo dekle bila čaravnica, in misli, da sem ji jaz ovadil njegove laži in namene; jaz pa zakričim, kot bi bil zaboden: Primi me! Plašno se nazaj ozre, jaz sem pa komaj dihal, in roko sem položil na tisto stran persi, na kateri sem torbo imel. „Glej, zakličem po zraku kazaje, tam le tvoje bukve po zraku leté“. Čuk ni nič vidil, pa verjel je. Celo do doma se je bal čerhniti o Rezijanki; gledal je nazaj, kdaj bodo jele skale za nama leteti, zapenjal je kamižolo, klobuk je terdo na glavo pritiskal, da bi tudi njega Rezijanka ne udarila, kakor je mene, in mu še kaj

dražjega ne vzela, kakor černe bukve. Jaz sem mu pa razkladal, kako krotke in pohlevne so sicer dekleta laške kervi; pa kedar jih kdo razžali, so še bolj hudobne in kerviželjne kakor Lahi. Planšarica je velika čaravnica, ako celo iz zaklenjene torbe bukve jemlje. Čuka pa nobena moč ne more rešiti njene jeze in oblasti, kakor edino njegova pokorščina. S plaho vestjo in terdno voljo, da hoče v Videm popotovati, je prišel Čuk v dolino; jaz sem bil pa dokaj vesel, da sem zopet na ravnem polju, še bolj pa, da se bo Čuk kmalu rešil norosti, Rezijanka pa terpljenja. —

Teden je pretekel. Ležal sem neki popoldan na Savskem brodu pod hladno verbino senco, in dolgčas mi je nagajal. Bil sem v vasi edini prebivavec, nisem vidil človeškega obraza skoraj celi dan, z valovi, oblaki in verbami se pa ne da radovati. V brezmiselnem dolgočasu sem gledal v vertince valov; ker me poterka na ramo terda roka, bila je Čukova. „Usedi se k meni, prijatelj, pod senco verbovo, kjer nama valovi šumljajo in tiči žvergolijo, pa povej mi kaj o Videmskem romanji in o vili planinski“. Čuk sede, pa samo toliko, da mi reče klobuk vzeti in na Bistrico iti. Čakati ne vtegneva, po poti bo pa vse povedal. Kmalo sva bila na cesti proti Bistrici, hitro sva koračila, Čukova povest se je pa počasi vlekla. Tako se je glasila:

V saboto za rano, pravi Čuk, napolnim bisago s svitlim kamnjem, s pogačo in steklenico. O pravem času pridem v Bovčanov stan, da obljubo spolnim in se obvarjem hudega uroka. Planšarica me je pohvalila, dala mi je čudno kosilo, ki ga še nikoli poprej nisem jedel, in tudi takrat bi ga ne bil, ker bal sem se strupa, ako bi ona ne bila tudi pokusila. Ožemček, ki mi ga je izročila, je bil silno lep, rumenkast, z rožicami in serčki opisan, po sredi je pa imel precej širok pas, kakor bi bilo nekaj napisanega. Zavila ga je v rutico in zažugala mi je, naj ga nikomur ne pokažem ali pošlatati pustim, ker kmalu bo umerl, kdor ga pošlata. Tudi zlatar bo kmalu umerl, ako ni ohranil obljubljene zvestobe. Prav vesel sem bil, ko mi je rekla, da bom za ožemček bolje plačan, kakor za vse kamenje, in če ga srečno donesem v Videm, bo pozabljena njena jeza, in blagor bo prišel k moji hiši. Naglo mi je odriniti ukazala, pa ravno ko sem za odhod lulo prižigal, pride Bovčan kot po navadi vsako saboto, da sir odnese in prinese moke in soli. Čakati sem moral, da sva vkupaj hodila čez gore. Marsikaj sva se pogovarjala. On je dekle močno hvalil, kako je poštena in pridna, kako se je njegove hiše privadila. Pravil mi je, da jo njegov sin precej štima, odkar je k hiši prišla; in če se bo tudi zanaprej tako dobro obnašala, jo bo tudi v zakon vzel, saj ne gleda na veliko doto, ker ima denarja dovolj. Jaz sem pa precej v govorjenje prišel in odsvetoval sem možu, naj ne jemlje v hišo neveste, ki je čaravnica. Te besede so Bovčana močno osupnile, ni mi hotel verjeti; ko sem mu pa resnico dokazal,

je z glavo kimal in sklenil je, koj o svetem Mišelu od hiše spoditi ptujo čaravnico. Ko pa v Videm pridem, razložim pred zlatarjem pisane kamna, on se je pa smejal in zaporedama jih je pometal na ulice; samo en kamen mu je dopadel, dal mi je dve dvajsetici zanj. Nekaj sem bil žalosten, nekaj jezen. Mislim sem, da je hudoben človek, in da mu bo že ožemček kmalu hudobe konec storil. Pomolim mu ga. Zavzet ogleduje novo stvar, obrača jo z dopadenjem. Pisanje okrog je prebral, kušoval je ožemček, veselja je poskakoval, mene je pa pod pasho prijel, v zgornico me je peljal in dobro pogostoval. Kar sem vedil, sem moral vse povedati o njegovi Silvii (ime mi ne dopade). Potem pa naglo pismo spiše, da naj ga Silvii izročim, daruje mi osem cekinov in prav vesel sem se vernil iz Vidma. Ko sem imel Videm za petami, se mi je vse zdelo kakor komedija, in da so me v Videm poslali na uro gledat; pa vendar za toliko cekinov grem na uro gledat celo v Rim. Gospod se mi je zdel malo neumen, da tako gorí za revno planšarico; tista Silvija se mi je pa zdela prekanjeno dekle, in prav privošim jo gospodiču, da ga bo vsaj nekoliko zbrihtala. Pa meni se ima zahvaliti, da je zvedil zanjo. Ko pa pridem na domače gore in v Bovški stan, Silvija pismo še bolj poljubuje kakor on ožemček, celo solzé so ji stopile v oči, pa v pismu ni bilo nič žalostnega, ker tako živo se je gibala okoli ognjišča, tako me je hvalila, in kmalu bi bila še mene poljubila, kar bi se mi prav neumno zdelo. V plačilo moje postrežljivosti je vzela uhan iz ušesa, in mi ga je ponudila. Dolgo sem se ga branil, pa vzeti sem ga moral; potem sem jo pa prosil, naj mi ga še v uho vdene“.

Na to mi Čuk odvijé culico za culico, papirček za papirkčom, pokaže mi cekine in ceniti sem mu jih moral z uhanom vred.

Vesel tolike vrednosti Čuk nadaljuje: „Veselje nad gorskim življenjem me ni moglo doma deržati. Vzel sem pa zdaj namesto krampa in pikeljna sekiro in cepin, da bom, ker na zlatico ni več upanja, dreva pripravljaj za oglje, in mecesne sekal za doge pri kadéh. Bo'je in lože delo je to. Sekal sem pa na poti med Bovcom in unim stanom, ker gnala me je radovednost, ali bo prišel zlatar po Silvijo. In res davi zgodaj ga je Bovčan pripeljal. Roko sem podal gospodu in spremljal sem ga do stana. Za ognjiščem je planšarica sedela, oči je z rokami zakrivala in jokala je. Zlatar pa k nji stopi, jo dvigne in tako lepo sta se objela, da se je meni samemu milo storilo“.

Pri teh besedah sva bila na Bistrici, prva hiša je pa kerčma, in tamkej nad vodo v orehovi senci sedita dva gospôda, dve gospé. Komaj sem spoznal preoblečeno planšarico. Lepo je bila spremenjena, in vsak bi rekel, da dekle ni bila nikoli planšarica, tako je gosposki ustvarjena. Obličje je tako nježno, šaljivo gledajo oči, ki so pred kratkim solzele. Roke, ki so včeraj sir mencale, so tako drobne in krotke, in ponižna obleka, ktere se je včeraj ovčja dlaka deržala, se

je umaknila svilnati halji in obširni krinolini. Tudi njena govorica se mi je zdela spremenjena, in z očmi igrala in priklanjala se je kakor vedna, prava gospodična.

Gospa teta, ki so se čez Ljubljano pripeljali z drugim možem, Silvinim varhom, so gospodično jako zadovoljno pogledovali, in radi kaj popravljali na njeni obleki. Tudi gospod varh so Silvijo prav veselo pogledovali, menda jim je celo bolj dopadla kakor njihova soproga. Mladi Stazič je bil pravi mož lepega obraza, ves mož, ki se človeku ob enem ljubeznjiv in spoštljiv zdi, in do kterega se sme zaupanje imeti. Govorilo se je veliko, iz serca in veselo. Tudi smeha je bilo dovolj. Čuk posebno nam je dokaj smeha prizadel, nar več pa gospej, ki so se tako sladko smejali. Smilil se mi je že tovarš iz planin.

Kar ustane gospodična, podá Čuku njegove černe bukve in ga upraša brez smeha: „Verjameš, da sem čaravnica?“ — Čuk: „zdaj ne več“. — „Ali še misliš, da so Lahi hudobni in tatje vašega zlata?“ „Tudi ne več“. Verjameš, da so sploh čaravnice, ki bi le drugim škodovale, sebi pa koristiti ne mogle?“ Mislím da jih ni. Nato pa jaz Čuka uprašam: „Ali misliš, da bi se jaz toliko s knjigami ukvarjal, ako bi znal toliko čarovati, kolikor sem pred tabo poskušal“. — Čuk je odkimal. „Pa bukve, te stare bukve“, Čuk počasi in dvomljivo izgovori „imajo vendar čaravno moč, saj se jih še molj, voda in ogenj ne prime, kakor je mož terdil, ki jih je očetu prodal“. Stegnil sem roko po bukvah, zapalil sem žveplenko, in bukve so jele goreti. Ljudje, ki so memo hodili, so debelo gledali. Prišli so memo tudi moja mati, ostro so me pogledali in posvarili. Jaz sem pa djal: „Mati! kar sem storil, sem storil z dobrim namenom in iz ljubezni do bližnjega“. Čuk mi bo hvaležen“. Bukve so zgorele; čern pepel je vetrič odnesel na vert in vodo, odpihal je tudi Čukove muhe in norčije, ki je skesano gledaje v ostale platnice čislanih bukev zakričal: „Tudi te bukve so sleparija!“ — Videmljanom, posebno mlademu ženinu se je mudilo. Napregli so, in poslovili smo se na večne čase. Naj jih Himenejev voz srečno pripelje v Videm in pred altar! —

Skokica.

(Konee.)

Pa porekó morda ženske: „Ali če bomo ravnale tako, kakor nam si svetoval poprej, zatirale bomo le zalego boljše, preden se izgodí, to je jajčica, boljše gosenice pa mešičke, ali vseh tako ne bo moč zatreti; poleg vsega tega se jih izgodí še veliko, ki nas bodo pikale.